

եւ ուսուցիչներ, որոնք կամ իրենց յետադէմ գաղափարաց եւ կամ չափազանց բարեմտութեան շնորհիւ՝ այս ճշմարտութեան հակառակը կ'աշխատին պնդել եւ քարոզել, ինչորքը կրօնական նեղ հայեացքի մէջ սահմանափակելով՝ եւ այսպէս՝ Էջմիածին ընդհանուր հայութեան համար թէեւ միեւնոյն հոգեւոր-բարոյական նշանակութիւնը չունի, բայց իրրեւ ի հետագազգային նուիրական յիշատակաւայր՝ պատկառելի եւ հաւասարապէս ամեն Հայու՝ վերացուցեալ կրօնական դաւանութեան խորութենէն։ Այս պատճառաւ եւ որ այս Լուսաւորչեան հիմնարկութիւնն անտարբեր չի կրնար թողուլ զՀայն առ հասարակ, ինչ կրօն որ ալ որ դաւանի։ — Ժամանակն — որուն անողորմ հոսանքն կ'այլափոխէ ինչ որ մարդկային հաստատութիւն է, եւ մարդկութեան ընդհանրութեան կամ նորա մի որեւէ ձեւին հասարակական կազմակերպութեան կը վերաբերի, — իւր կնիքը կը դնէ նաեւ այն յիստորիկական վրայ, որոնք յանուն կրօնի՝ ազգային միութեան, ազգին ամբողջութեան հարուած տալ կը ձգնին։ Ժամանակն ընդդէմ է անշարժութեան։ Ամեն մի հաստատութիւն, գաղափար, միտք կամ տեսութիւն որ մարդկային իրաց կը ծառայէ՝ ենթակայ է փոփոխութեան եւ պէտք է դեպ յառաջ խաղաղ միշտ։ Այսպէս է եղած ի սկզբանէ գոյութեան աշխարհի, այսպէս ալ կը լինի ցկատարածն։ Անցնին հետեւապէս նաեւ այն գաղափարներն՝ որոնք՝ հազարաւոր Հայերը կ'ուզեն իբր թէ հեռացնել ընդհանուր ազգին մարմենէն, միայն վրան զի կրօնական իրաց վրայ նոյն հայեացքը չունին, կամ պարզ ստեղծով՝ Էջմիածնի հոգեւոր իշխանութեան չեն ենթարկիր։ Եւ որքան շուտ անցնին եւ ցնդին այս խեղճութեան մտքերն, այնքան աւելի շուտ կը յաջողի ազգային համընդհան գործակցութեան իրականացումը։

Ար կրկնենք ուրեմն որ նաեւ այն Հայերն, որոնք Էջմիածնի կապաւած չեն, միշտ առանձին հետազոտութեամբ եւ ուշադրութեամբ կը դիտեն այն խնդիրներն որ ի մեր ձուտ կամ ի հեռուստ վերաբերութիւն ունին Էջմիածնի։

Մի կողմէն այս պարագայն եւ միւս կողմէն ընտրութիւնն այն անձին՝ որու անունը սիրելի է ընդհանուր հայ ժողովրդի, մեզ իրաւունք կու տայ յատկապէս զբարեկու այս խնդրով՝ քննական ակնարկ մի տալով կատարուած իրողութեան վրայ։

Բ.

1891 ին Ապրիլ 16 ին հանգեաւ Յ. Մակար Ա. Կաթողիկոս, եւ անկէ վերջն ամբողջ մի տարի ազգն եւ ազգային մամուլը զբաղած էր կաթողիկոսի ընտրութեան պատրաստութիւններով։ Ազգային պատմութեան մաս է՝ թէ Էջմիածնի կաթողիկոսներն ինչ միջոցներով եւ ձեռնարկութեամբ կ'ընտրուէին մինչեւ զարուս սկիզբն, ազգային քննադատութեան նիւթ է նմանապէս թէ ինչպիսի կանոններ եւ հրահանգներ գոյութիւն ունեցած են մինչեւ հիմա՝ զանազան ժամանակ այս մասին։ Բայց սա որոշ է որ 1836 էն ի վեր այս ընտրութիւնը կը կատարուի կանոնաւոր հրահանգաց եւ նախագծեալ պատրաստական կանոնաց համեմատ, որոնք նուազ ժամանակ ընտրութիւն չեն տնօրինել բան նախկին տեսանկնները։ «Պոթժէնիէ», անուամբ ձանաչուած կանոնադրութիւնն է այս հրահանգը՝ որ հաստատուած է 1836 ի Մարտի 11 ին։ Положение — Պոթժէնիէ կը նշանակէ «Գրութիւն», որուն բուն նշանակութիւնը կը ճշդուի՝ երբ ամբողջ նախագաւութիւնը կը շարուի։ «Գրութիւն» ի մասին կառավարութեան հոգեւոր գործոց Գրքագործանւայրոցն։ Պոթժէնիէն իրաւաց Պետութեան հիմնական օրինագրոց ԺԱ հատորին լրացուցիչ մասն է. (Գրք. Գ.) եւ կը սկսի նոյն հատորին 905 յոգուածն եւ կը վերջանայ 1059 երորդ յոգուածով։ Պոթժէնիէն բաժնուած է հետեւեալ գլուխներու։

Ա. Ընդհանուր իրաւունք եւ անտեսութիւն շայ-Գրքագործան (Էջմիածնի) Եկեղեցւոյ. (905—913)։

Բ. Էջմիածնի շայ-Գրքագործան (914—935)։

Գ. Էջմիածնի շայ-Գրք. Սինդր. (936—957)։

Դ. շայ-Գրքագործան Եկեղեցւոյ Ռեֆօրմի Անտիֆօրմի. (958—979)։

Ե. շայ-Գրքագործան Կոնստանտնուպոլիսի (Թեմական վարչական տեսանք) եւ հոգեւոր Իստանբուլի (Թեմական Առաջնորդներու նախագահութեան ներքեւ) (980—990)։

Ջ. շայ-Գրքագործան հոգեւորականութիւն. (991—1001)։

Է. շայ-Գրքագործան Եկեղեցւոյ հոգեւոր-Գրքագործան հիմնադրութիւններ. (1002—1008)։

Ը. շայ-Գրքագործան Եկեղեցւոյ հոգեւոր-Իստանբուլի. (1009—1044)։

Թ. շայ-Գրքագործան Եկեղեցւոյ Եկեղեցւոյ հոգեւոր-Իստանբուլի եւ նոյն յայրենիք եւ Երբեք եւ հոգեւոր-Իստանբուլի. (1045—1059)։

Այս օրէնքը 1838էն վերջը այլեւայլ ժամանակ այլեւայլ յաւելումներ եւ ունեցած, ըստ հանգամանաց պահանջման: Այժմ՝ եւս մշակուած է, եւ պարտաւոր են նոր լրացուցիչ մասեր Պոլսէնիէի, գլխաւորաբար կաթողիկոսական իշխանութեան եւ կառավարութեան յաւանդութիւնները ճշգիւ գծելու համար: Բայց որչափ մեզ յայտնի է՝ այս ծրագիրը գեո պատշաճաւոր կարգադրութեան չէ եմթարկուած, եւ հետեւաբար գեո օրէնքի յոժ չունի:

Պոլսէնիէի մէջ հայ ազգը կը կոչուի «Гайканский народ»՝ այսինքն նայեալ խոլուրդ: Պոլսէնիէն պարտաւորչէ է ամենուն այնպէս՝ ինչպէս Ռուսաց պետութեան միւս օրէնքներն. եւ այն բոլոր անձինք, հիմնարկութիւններն եւ հասարակութիւններն, որոնք եկեղեցական յաւանդութիւն ունին եւ կը պահպանեն «Գրիգորեան» Հայոց հետ, պարտաւոր են բացարձակապէս համակերպիլ Պոլսէնիէի տրամադրութեանց: Ռուսական սահմաններէն դուրս ապրող Էջմիածնական Հայք կը դժուարին այս պարտաւորչէն ճշգիւ ըմբռնելու. եւ այս պատճառաւ ալ մինչեւ հիմայ, մինչեւ 1892, կաթողիկոսական ընտրութեանց ժամանակ այնպիսի ընթացք կը բռնեն, որով իրենք զիրենք կը զօրէին ազգային օգտուելէ այն առաւելութիւններէն, որոնք Պոլսէնիէի միջոցաւ առասկան օրէնքը յատկացուցած էր իրենց: Տասնեակ անգամ կրկնուած իրողութիւններն ապացուցին որ իրաց այժմեան հանգամանաց մէջ՝ այլազգ վարուելու ոչ հնար կար եւ ոչ ալ յարմարագոյն եւ մինչեւ իսկ ազատագոյն եղանակ: Սահմանէ դուրս (արտաքոյ Ռուսաց պետութեան) ապրող Հայերն այժմ համոզուած կը թուին, որ ոչ թէ ըստ Սահմանագրութեան Ազգային ժողովի ձայներն Էջմիածին ուղարկելն է աւելի բանաւոր՝ այլ բուն ժողովրդական ներկայացուցչաց անձամբ վերջական ընտրութեան մասնակցելը: Ազգային ժողովի Էջմիածին բերդները պէտք է գիտնային որ այդ կերպով՝ Ռուսաստանի, Պարսկաստանի եւ Հնդկաստանի միլիոնաւոր Հայոց իրական մասնակցութիւն երեւակայական կը գտնար, վասն զի այն անձն որ Ազգային ժողովի մէջ քուէից մեծամասնութիւն չունէր, կարող էր՝ այս կողմի թէ՛ մերու քուէից շնորհիւ առաւելութիւն ստանալ, փոխանակ Ազգային ժողովի ընտրելաց ցանկէն ի սպառ հանուելու: Վերջապէս Վաղարշապատ աւելի զհիւրութիւն կ'ընտրէ ընտրութեանց կանոնաւորութեան եւ յաջողութեան, երբ կը հաւաքուին ազգին պատգամաւորք ամեն կողմերէ:

Կարեւոր կէտ մ'եւս տա է, որ Պոլսէնիէն կաղմուելու ժամանակ ընդունուած է իբրեւ հիմն ժողովրդական ազատ ընտրողութեան սկզբունքը, ուր եւ յաճախ կը յիշուի «ըստ նախնի սովորութեան հայ եկեղեցւոյ» բառերը: Մի խօսքով՝ տարակոյս չկար որ 1892ի Մայիս 5ի կաթողիկոսական ընտրութիւնն աւելի ազատ, աւելի ժողովրդական էր՝ քան մինչեւ ցարկայ դարու մէջ կատարուածները, եւ այս՝ շնորհիւ Ռուսական «Պոլսէնիէի», զոր շատերը կը քննադատեն առանց լաւ ճանաչելու: — Տաճկահայոց պատգամաւորներն ալ կը խոստովանին զայս:

Գ.

Ս'այիսի 3ին՝ հարեւաւոր տարիներէ վերջ՝ Տաճկաստանի, Հնդկաստանի, Ռուսաստանի եւ Պարսկաստանի Հայոց ներկայացուցիչները հաւաքուած գտան իրենք իրման տաճարին մէջ, մտաց եւ գաղափարաց փոխանակութիւն անձամբ կատարելու համար կաթողիկոսի ընտրութեան նկատմամբ:

Հանուել ցուցակը ճշգիւ երեւան կը հանէ թէ իւրաքանչիւր երկիր ինչպէս մասնակցած է այս ընտրութեան:

Մայիսի 3 — 5ին ներկայ էին Էջմիածին՝

	առաւելագոյն պետական	ներկայ ներկայ	ներկայ ներկայ	ներկայ ներկայ	ներկայ ներկայ
Ռուսաստան	5	2	—	—	7
Սահմանային շրջաններ	1	6	—	—	7
Վիճակագրական	4	—	1	—	6
Տաճկաստան	—	—	—	—	—
Երեւանի մէջ եւ Պոլսի Պարսկաստանի ներկայացուցիչք	2	—	—	—	2
Վիճակագրական	4	6	1	4	17
Պարսկաստան	—	—	—	—	—
Վիճակագրական	—	1	—	—	1
Պարսկաստան	—	—	—	—	—
Վիճակագրական	—	1	—	—	1
Բաւարիա	—	1	—	—	1
Վիճակագրական	—	1	—	—	1
Եւրոպայի	—	1	—	—	1
Վիճակագրական	—	1	—	—	1
Ընդամենը	16	18	2	4	25

Երեք եպիսկոպոս, 2 վարդապետ եւ 2 աշխարհական կը ներկայացընէին 7 վիճակներ եւս, որով 7 իրկին ձայն, բոլորն ալ Տաճկաստանէն: Ազգէ զատ՝ Ռուսաստանէն 1 եպիսկոպոս եւ Տաճկաստանէն 2 եպիսկոպոս, 3 վարդապետ, 1 քահանայ եւ 7 աշխարհական՝ վիճակաւոր պատ-

գամաւորներ՝ գրաւոր կերպով ուղարկեք էին իրենց ձայնը:

Ինչպէս սոյն ցուցակէն կը տեսնուի՝ Մայիսի 5 ին ընտրելաց երկնառն վերջնական ցանկին կազմութեան մասնակցած են՝ Տաճկաստանէն և Պոլսոյ պատրիարքութեան հայտակող (Եգիպտոսի եւ Բուլղարիոյ թեմերն ալ միասին հաշուելով) անոնք՝ 36 ընտրող, որոնք միանգամայն փոխանորդաբար կը ներկայացնէին նաեւ 7 ուրիշ ձայն, ուստի 43 ընդդէմ՝ 29ի, իսկ նախընթաց օրը՝ քառասուն ցանկին պատրաստութեան ժամանակ թէ՛ ներկայից եւ թէ՛ բացակայից ընդհանուր ձայներու գումարն էր 86, որոնցմէ Տաճկաստանցիք ունէին 56 ձայն՝ ընդդէմ՝ 30ի: Եւ գեռ եւս 32 հոգեւորական եւ աշխարհական պատգամաւորք բոլորովին չեն մասնակցած ո՛չ անձամբ եւ ո՛չ գրաւոր ձայնով:

Գ.

« Գանդիսի » նախորդ համարին մէջ բացատրած էինք ուղղութիւնն այն կուսակցութեանց՝ որ այս առթիւ ծագած եւ կազմակերպուած էին Ռուսահայոց մէջ: Այս կողմը խնդիրը յայտնի էր արդէն: Հնորոհ փոխադարձ ընդհարակի հրապարակագրութեանց եւ պարզաբանութեանց՝ յայտնի էր նոյնպէս որ արդէն Գրիգ. Արծրունւոյ կուսակցութիւնը կը ջանար քառասուն ցանկը պատրաստել տալ հետեւեալ կերպով:

Ա. Խրիմեան Հայրիկ. (Միտրիս Արքեպիսկոպոսն.)

Բ. Սեդրակեան Արիստակէս Եպիսկոպոս.

Գ. Ալեքսիմեան Գրիգորիս Եպիսկոպոս.

Դ. Գալստեան Երեմիա Եպիսկոպոս (Տեղապահ): Ասոնցմէ իրեւե կաթողիկոս Կուզէր ընտրուած տեսնել կամ Հայրիկն եւ կամ Սեդրակեանը: Եւ շատ քիչ տարակցիս կար որ եթէ Տաճկաստանցիք զանային իրենց անձամբ մասնակցութիւն, եւ ընտրութիւնն այն ձեւով կաաարուէր՝ ինչպէս որ եղաւ 1884ին եւ 1885ին, յիշեալ ցանկն հաստատութիւն կ'ընդունէր, եւ այն ատեն խրիմեան ու Սեդրակեան էին անշուշտ Պոլսոյ թեմի եւ պահանջած 2 կաթողիկոսացուները: — Ռուսաստանի, Պարսկաստանի եւ Հնդկաստանի 31 ընտրողներ որոնք անձամբ ներկայ էին Նիժնի-Նովոյ առանձին պատրաստական խորհրդակցութիւն ունեցած են իրենց մէջ, որմէ յայտնուած է որ « Յաւադղիմանաց » վերջիշեալ թեմականներն իրենց կողմն ունէին 19 ձայն՝ ընդդէմ՝ 12ի: Բայց այս արդիւնքն ոչինչ

վճռողական դեր կրնար խաղալ վերջնական ընտրութեան ժամանակ: Վասն զի եթէ Տաճկահայոց ձայներուն ու թէ միայն ամբողջութիւնն, այլ եթէ մեծ մասն իսկ միասնաբար « երկոստանից » այն ատեն ընկանաբար վերջնաց նժարն էր որ պիտի սկսէր ծանր կռիւն: Եւ իրօք ալ այսպէս է պատահած: — Տաճկահայոց մէջ ալ գտնուեցան թէ՛ եպիսկոպոս, թէ՛ վարդապետ եւ թէ՛ մանաւանդ աշխարհական ընտրողներ, որոնք Սեդրակեանն անձամբ ճանաչէին վերջ հակեցան նորա կողմն եւ թեռ տալով « Յաւադղիմաններուն », պատրաստակաճութիւն յայտնեցին ընդունելու նորա թեմականութիւնը: Դ. Պոլսոյ աշխարհական պատգամաւորք՝ մինչեւ իսկ ի լուր ամենեցուն կը յայտնէր թէ Սեդրակեան Եպիսկոպոս « ապագայ կաթողիկոսացու », էր: — Սակայն իրեն ուրիշ հանգամանք ունէին: Տաճկահայ պատգամաւորաց ստուարագոյն մասը, մանաւանդ եկեղեցականք՝ ամենայնօրոյ կաթողիկոսացուն կը համարէին Կ. Պոլսի այժմեան պատրիարքն՝ Տէր Խորէն Եպ. Ալեքեան, զոր չափազանց կը բաղձային այն գրից մէջ տեսնել՝ ինչ որ պատրաստած էին « Մշակականները », Սեդրակեանի համար: « Ո՛չ այս, ո՛չ այն: » Լուեցան հաշտարարաց ձայներն, իրաւախոհութիւնը թագաւորեց, եւ Սեդրակեան ու Ալեքեան յետս դարձուցան իրենց առաջարկողներուն: « Թո՛ղ Խորիմեան միաձայն ընտրուի, եւ զոհուի Սեդրակեան », գոչեցին Արծրունին եւ կուսակիցները: Այս նկատմամբ ալ հրաշքահան հռչակուեցան Սեդրակեանն եւ Ալեքեան:

Ինչպէս յայտնի է՝ երբ Ռուսահայոց համար կաթողիկոսական ընտրութեան խնդրին իր գրգռութեան զենիթն էր հասեր, աղմուկն ու յուզմունքը սաստկացան ամէն կողմ կը տարածուէր, եւ Ժողովուրդը քրտի հաջակն տրոհմամբ կը դիտէր այս ամենայն, — անդին՝ Տաճկահայոց մէջ ըստ երեւութի՝ հանդարտութիւն կը տիրէր: Այնտեղ կուսակցութեանց գոյութիւնը հրապարակ չէր հանուեր, եւ Կ. Պոլսի լրագիրները չէին գրեր այս խնդրոյ մասին, եւ պարբարը շատ խուլ կերպով՝ որոշ չորանակի մէջ սահմանափակ կը մնար. եւ պարագայից այս բերմամբն ընտրելաց անձնակազմութիւնները Ժողովրդեան համար հանելուկ կը մնային: Երբ Ռուսահայոց մէջ՝ լրագրութիւնը նորանոր քննադատութեանց նիւթ արած էր ինչորքը պարզ

1 Բայց նոյա մեծամասնութիւնը այժմու հանգամանաց մէջ՝ սոյն ռուսաց Եպիսկոպոսին կ'ըմբռնէր զայնի վրայ բարեբանական անդադար կը տեսնէին. որ արդէն չէր անշուշտ Սեդրակեանի արժեքը ճանաչելու:

եւ ըստ կարի որոշ գոյնիդ, — յայտնապէս դիմելով իր նպատակին, — Յաճկա՛յայց մէջ՝ նոր ձեւ եր հնարուած ընտրական պայքարի, որ կապ ունէր Ռուսահայոց «պահպանողական» կուսակցութեան հետ: «Արեւելք» լրագիրը տարի մ'ամբողջ թէ խմբագրական յօդուածներով եւ թէ թղթակցութիւններով եւստ կերպով կը բննադատէր տեղապահ Երեմիա եւ Սեդրակեան Արիստակէս եպիսկոպոսներուն արարքն, զորոնք պնդուիս գոյններով կը ներկայացնէր, որ այս երկու եպիսկոպոսներն անձամբ ճանաչուներն եւ նոցա վերագրուած իրողութեանց բռնն պատմութեան տեղեակ եղողներն անշուշտ չէին կրնար իրենց զարմանքը ծածկել: Ես գոնէ որ անձամբ Սեդրակեանը կը ճանչնամ եւ քանի մ'անգամ հետը տեսակցելու հաճոյքն ունեցած եմ, զինքը կը նկատեմ բարձր այն տխուր յատկութիւններէն, որոնցմով կ'ուզուի զինքն արատաւորել: Այս ամէնը կապ ունէր անշուշտ առաջիկայ կաթողիկոսական ընտրութեան հետ, ուստի եւ այսպիսի հրատարակութիւններով տաճկահայ ժողովրդեան միտքը կ'ուզուէր պատրաստել:

Յաճկա՛յ պատգամաւորք մինչեւ վերջին վայրկեան մեծ վարանում են զգացած, վասն զի իրենց մեծ մասը շատ տարտամ գաղափարներ ունէր թեկնածուներու մասին: Յաճկաստանի պատգամաւորք նախ անհաստատ կարծիքներ ունէին, բայց իրենց ուղեւորութեան ժամանակ՝ շատերն աւելի որոշ սկսան իրենց գաղափարները յայտնել ընտրելաց մասին:

Յաճկա՛յ պատգամաւորներն երբ մտան Ռուսիա՝ առանձին ուշադրութեան առարկայ դարձան իրենց այն վարմունքովն՝ որով այստեղի երկու կուսակցութեան ալ չէին ուզեր խառնուիլ, եւ հետո կը պահէին իրենք զիրենք: Բայց այս ընթացքը բնական չէր, հետեւաբար եւ ոչ տակաւն: Անպէս ալ եղաւ: Երբ ընդհանուր ծանօթութիւն կայեցաւ, հետզհետեւ պատգամաւորներն եւս յարեցան այս կամ այն կուսակցութեան, բայց իրենց մէջ գտնուող ընդհանուր օղակը չնդգնէր, եւ իրենց թուական առաւելութեամբը ճնշում գործելով այս կողմի պատգամաւորաց վրայ՝ համերաշխութիւն գոյացուցին երկու կուսակցութեանց մէջ, համերաշխութիւն, որ ամէն գովեստի արժանի է:

Կշառաւոր եւ ուշադրութեան արժանի խնդիր է որ ներկայ կաթողիկոսական ընտրութեան միջոցին՝ կարեւորագոյն դեր խաղացած են ոչ թէ եկեղեցականք այլ աշխարհական պատգամաւորները: «Հայրիկը» եւ «Իզմիրլեան»

բայց մանաւանդ առաջինը՝ աշխարհականաց ընտրելին էր, եւ աշխարհականք էին, որ եկեղեցական պատգամաւորաց մեծագոյն մասին քանքն հակառակ եւ իրենց հետ ունենալով Էլիմանի Սինոդն ու Միաբանութիւնը՝ յարողեցան Մայիսի 5ին ընտրելը 72 ձայն՝ 4-ի-5-ի: Իզմիրլեան Մատթէոս եպ. 50, ընդդէմ 22-ի: Գետագայ յօդուածով կը խօսինք «Հայրիկի» կենաց եւ գործունեութեան վրայ:

Բաթում

Կ. ՏՈՒՐԻՆՍ

ԲԱՆԱՍՏԵՂԵԱԿԱՆ

ՀԻՅՈՑՈՎ ԵՒ ՄԵՆՈՒԿ

Հիշտակ մ'երբեմն դէմը շողուն,
Որոցոց մ'եզերն կնցած՝
Կարծես դիտէր պատկերն սիրուն
Վրտակի մը յեզիկ ալեաց:

«Նմանիս դու իմ սիրուն մանկիկ...
Պոտը. ո՛հ եւ նետ ընտանի.
Ըլանք մէկտեղ միշտ երջանիկ,
Երկիրն քեզի չէ արժանի...»

«Հոն չիք ընձնա անխառն խնջում,
Հոգին տանջի միշտ ցաւազիւ,
Քանի երկար ժամեր տըռտում
Մարմինն ունի ցաւեր ուժգին...»

«Ինչու վրէտեր, դառն քըրտիքներ՝
Դան խղովմն ցաւառտ մարդը,
Հառաչանաց արտասուքներ
Աչքերդ պայծառ ընեն տընուր...»

«Հապա ինձի նետ դու եւ վերն.
Տիեզերաց մէջ թռչիւ միշտ.
Երբորէ քեզ աստեղաց Տէր,
Հոն քեզ պայծառ, դարեր անվշտ...»

«Ոչ ոք տան մէջ եւ ոչ ընձնա,
(Թէլքսնի գաւ ժամըդ վերին.)
Մըտննի ի սուգ, կըննի սմծ ցաւ.
Ինչպիսի եղաւ օրդ առաջին...»

«Թող չերեան այնք վըշտաւոր,
Չի խողովմն մէկ գերեզման.
Երբ մէկն քեզ պէս է սուր արշաւ,
Վերինն օրն իսկ է անընման...»

Այս խօսքերով թեւեւ մտնակ
Թօթիկն յիշտակն եւ սըրացաւ.
Թողաւ երկերը դէպ յիւր քանակ...
Խեղճ մայր... որդիդ նետն նետացաւ:

Հ. Յ. Բ.